

Hver aftan inden jeg lægger mig til at sove, skal jeg lige kigge ud ad vinduet for at orientere mig om vejsituationen og for at tage betik af morgendagens vejr.

Ikke fordi vejret har nogen væsentlig indflydelse på min dagligdag, sådan som den leves her i hovedstadsområdet. Men denne adfærd var normal og i mange tilfælde en nødvendighed i mit barns- og ungdomssamfund, Færøerne. Denne vane sidder fast ligesom en del andre vaner og normer fra dengang. Jeg betragter det mest som et ubevidst forsøg på at fastholde en oprindelig identitet.

Mindest en gang om året besøger jeg Færøerne. I de sidste ca. 20 år har jeg kunnet registrere en langsom opløsning af gammel skik og sædvane. Det kommer tydeligst til udtryk på den måde, hvorved man har gjort sig uafhængig af naturens luner. Dette normskred er især sket i Tórshavn, mindre og mindre jo længere man bevæger sig væk fra magtens centrum i Tórshavn.

Der synes at være fem grupper, som har forårsaget dette normskred. Selvfølgelig er der væsentlige undtagelser fra denne hovedregel.

De fem grupper kan opstilles i en absolut ikke tilfældig rækkefølge:

1. Den almindelige befolkning blev grebet af en form for eufori, da den omkring 1970 opdagede, at den 'mur', som i århundreder havde holdt de enkelte bygger isoleret fra hinanden, var faldet.

2. en generation af unge færinger, som i 70'erne kom hjem til ledende poster inden for erhverv, embedsværk og politik, medbringende en euforisk tro på, at udviklingen i 60'erne endegyldigt havde løst alle økonomiske problemer, nu gjaldt det kun om at udnytte udviklingen,

3. anden generation af socialdemokrater, som i løbet af 70'erne lod sig rive med af den euforiske stemning, og som samtidig fastholdt den traditionelle socialdemokratiske holdning, at alle problemer blev løst ved at tilføre et hvilket som helst område flere ressourcer,

4. folkepartiets kernevælgere, som har en euforisk tro – af ældre dato – på deres ufejlbarhed – (en afart af sociologens Max Webers teori om

Nú um dagarnar stóð áhugaverd kronik í danska blaðnum Politiken eftir Róland Waag Høgenesen, lektara, cand. mag, sum býr í Danmark. Vit loyva okkum at endurprenta hana. Keldan er Politikken.

den protestantiske etik) og

5. deres kreditforeninger og danske banker, som fra slutningen af 70'erne modtog chancen for at placere ledig kapital på det færøske marked og derved udnyttede de gode tiders eufori.

I første omgang vil jeg nøjes med at omtale de fire første grupper og kun for perioden 1970'erne.

1. For den første gruppes vedkommende er der tale om en enkel, psykologisk mekanisme. De færøske bygger har igennem århundreder været meget isoleret fra hinanden. Det fortsatte i en noget modereret form helt op til tiden efter Anden Verdenskrig. I løbet af 60'erne kom de første rigtige asfalterede landeveje, og de første undselige tunneler dukkede op. Men først da privatbilismen omkring 1970 slog igennem, oplevede folket en befrielse, som om 'muren' var blevet revet ned. Befrielsen og frihedens eufori – at kunne rejse hvormår man vil, hvordan man vil og hvorhen man vil – lagde grunden til folkets ønsker om en kraftig udbygning af infrastrukturen. Er der noget politikere hellere vil end at opfylde et enigt folks fælles ønsker? Det blev til en kraftig udbygning af infrastrukturen: veje, tunneler, en enkelt bro og færger med tilhørende færgeløjer.

2. For den anden gruppes vedkommende er der tale om noget af en

Af RÓLAND WAAG HØGENESEN

Hvad har grebet færingerne? Kronikøren, der er lektor, cand. mag. – og færøsk fraflytter – gør et farligt forsøg: Han forklarer. Nuanceret.

Jean de France-holdning. Disse personer oplevede i deres følsomme ungdom den enestående økonomiske vækst i 1960'erne i Vesteuropa. Alle økonomiske problemer havde fundet deres endegyldige løsning. Denne euforiske tro på fremskridtets uundgåelighed var en del af såvel deres lærdom som deres erfaring, da de i 70'erne kom hjem til ledende poster i erhvervslivet, i embedsværket og i politik. I en del store nationer kan man tale om et militært-industrielt kompleks. Et sådant kan Færøerne ikke opvise. Her kan man derimod finde en politisk-erhvervsmæssigt-administrativt kompleks, som er besjælet af troen på fremskridtets nødvendighed og uundgåelighed. Den nationale opgave er derfor at skabe og bevare det problemfri samfund og/eller profittere på den uundgåelige udvikling.

På Færøerne opstod et egentligt politisk miljø først under Anden Verdenskrig og det færøske embedsværk er først opstået efter hjemmestyreordningen fra 1948. Ingen af disse miljøer har endnu udviklet faste traditioner. Der har heller ikke været færøske politikere eller i det færøske embedsværk (for slet ikke at tale om erhvervsfolk) været nogen form for forståelse af ressourceknapheden eller de truen miljøproblemer. Selv blandt fiskere har disse holdninger hos det

politisk-erhvervsmæssigt-administrative kompleks fundet genklang. Fiskeribiologerne skal dog holdes udenfor i denne sammenhæng.

3. Den tredje gruppe, socialdemokraterne, overlapper delvis den anden gruppe. Første generation af socialdemokraterne havde endnu bevaret en god portion af humandsdysder, sparsomhed og det at sætte tæring efter næring. Det er heldigt, at ingen af disse nåede at opleve den nuværende nedtur. Den længstlevende, den mangedårlige næstformand, nåede lige at komme væk, inden de truen skyer havede sig over horisonten.

Socialdemokratiet har været det dominerende politiske parti op gennem 70'erne, hvor andengenerationen af partiet for alvor slog igennem. I denne generation fik de traditionelle socialdemokratiske holdninger, at flere penge kan løse alle problemer, overtaget. Derved kunne de trækkes med i den euforiske stemning, som havde grebet den almindelige færinger, og som især havde sat sig på det politisk-erhvervsmæssigt-administrative kompleks. Det var i en periode, hvor der gennemgik en stor investering og større forbrug.

4. I den fjerde gruppe, som også delvis overlapper den anden gruppe, drejer det sig om en

speciel opfattelse blandt folkepartiets kernevælgere. Partiets største gruppe af kernevælgere udgøres af medlemmer af trossamfundet brødre-menigheden, som oprindelig stammer fra De britiske Øer. Trossamfundets centrale lære er den umistelige frelse, den der en gang er 'omvendt' fra verden til Gud og har fået syndernes forladelse eller udsigten til at komme i Guds Rige, som her er en fremtidig himmelsk tilværelse. Denne euforiske tro på den evige lykke kombineres ofte med to andre religiøse opfattelser. For det første den som den tyske sociolog Max Weber kaldet for den protestantiske etik: At beviset på ens himmelske lykke kan aflæses af ens jordiske diit. Og for det andet af den mere vulgære opfattelse, at når Gud ikke vil medregne ens synder, som er begået efter 'omvendelsen', so kan denne person ikke mere handle forkert.

Den eufori, som i 70'erne beherskede de her nævnte fire grupper, førte til øgede investeringer, dels i erhverv, især i skibe og filefabrikker, dels i infrastruktur og dels i private goder. Den almindelige færinger ønskede at frigøre sig fra afhængigheden af naturens luner. Man købte biler og omkring 1970 indførtes privatbilisme. Euforien ved at kunne rejse hvornår man ville, hvordan man ville og hvorhen man ville blev så stor, at

man vel fik verdensrekord i trafikdrab, 10–12 personer om året. (Krisen har dog medført det positive træk, at antallet af trafikdræbte er faldet drastisk). Umiddelbart kan der synes at være mange biler. Men sommeroplevelserne bedrager. Hvis man har oplevet tre ugers vintervej med næsten konstant regn og med en vindstyrke varierende fra 10 til 20, så vil man bedre kunne forstå behovet for egen bil, selv på korte strækninger. En regnfuld blæsende oktoberdag for et par år siden forlod jeg bilen i fem-seks minutter i tøj og overtøj, som plejer at kunne klare et par timers dansk vinterregn. Da jeg kom hjem var jeg våd, som om jeg havde ligget i vand i et par timer.

Man byggede huse, som kunne holde blæsten, kulden og regnen ude, dvs. som kunne være rammen om et 'normalt' familieliv, og som samtidig kunne opfylde de særlige krav, som den færøske livsform stiller, og som det færøske vejrlig nødvendiggør. Der findes så godt som ingen lejeboliger, så enhver må enten købe et hus eller selv opføre et hus. Der findes en del store huse, især i Tórshavn. Men i et kapitalistisk samfund har nyrige – og dem er der nogle stykker af i Tórshavn – den vane at skulle stille deres nyvundne rigdom til offentlig skue.

Generelt har færinger dog behov for mere boligplads end f.eks. danskere. Det er almindeligt, at familierne har tre-fire børn, som i princippet bliver boende hjemme til de selv stifter familie og selv skal til at investere i en bolig. Når børn har leget ude i regnvejr, og det sker tit, så kan de ikke bare vade ind i stuen. Der må nødvendigvis være et sted til de tørre og opbevare tøjet i. Det samme gør sig gældende for voksne, som arbejder udendørs, og for fiskere. Mange familier har lidt jord med tilhørende får. Det kræver lidt plads, ligesom fritidsfiskerne, og de er mange, har behov for plads til diverse redskaber.

Der er en lang tradition for, at mange familier har deres egen båd til fiskeri i visse perioder og i fritiden. Findes der noget mere afslappende end det at tilbringe nogle timer på en stille fjord i sommerens sol? Hvis du mener, at jeg er inhabil i denne sag, så spørg en meget pralende tidligere udenrigsminister. For øvrigt vil